חוברת מידע

אָפְּשָׁעֶרְנִיש

מדריך מעשי – לאנ"שי קהילת חב"ד ליובאוויטש צפת

מהדורה ראשונית * פנימי

יו"ל ע"י מערכת עלון ליובאוויטש

שע"י ועד אברכי אנ"ש - צפת

יחי אדוננו מורינו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד

תוכן עניינים

תוכן עניינים 2

פתח דבר 3

מכתבו של הרבי לאפשערניש 4

תספורת הראשונה - אפשערניש 5
מקור המנהג 5
לפני התספורת 5
יום התספורת – יום ההולדת 5
כמה מענייני חינוך בן 3 6

התספורת הראשונה - אפשערניש 7
תספורת במקרים ובמועדים מיוחדים 9

הנולד בבין השמשות 9
שבת 9
ראש חודש 9
ראש השנה 9
יום כיפור 9
סוכות ושמחת תורה 9
חנוכה ופורים 9
חג הפסח וספירת העומר 9
בין המצרים 9
שנה מעוברת 10
תספורת בצום 10
מספרי טלפון ומידע 11

אולמות וקיטרינג 11
חנויות יודאיקה 12
מוניות 12
ספרים 12
עוגות 13
צלמים 13
שאלות הלכתיות 13
חסידות ושיחות על אפשערניש 14

סיפורי האפשערניש אצל רבותינו נשיאינו 17

מראי מקומות 18

ב"ה

פתח דבר

בשבח והודיה להי' יתברך הננו מוציאים לאור את המדריך "חוברת מידע - בענייני אפשערניש". מדריך זה הוא חלק מסדרת המדריכים של ועד אברכי אנ"ש בעיה"ק צפת, לתועלת קהילת אנ"ש ומצטרף לקודמו "חוברת מידע - בענייני לידה, ברית ופדיון הבן".

מטרת קבצים אלו, להביא מידע אקטואלי הנצרך לכל אירוע באשר הוא, כולל את מנהגי חב"ד הנוגעים בדבר. בחוברת זו נקבץ המידע הנוגע לעניני התספורת הראשונה (אפשערניש).

<u>יש להדגיש:</u> המדריך אינו מהווה תחליף ללימוד ההלכות ולשאלות רב בשעת הצורך[1]. כמו כן לא הובאו כל הפרטים הנצרכים הלכתית, אשר את המידע על זה אפשרי למצוא בספרים רבים כגון שבח הברית, נטעי גבריאל תגלחת הילדים והולכתם לחדר, ילקוט התספורת ועוד. לצורך ידיעת ההלכות יש להסתכל בספרים אלו ואין להסתמך על קובץ זה. **מטרת המדריך** הינה להנגיש הן את מנהגי חב"ד הן מידע פרקטי שעל פי רוב אינו כתוב בספרים והן מידע פרקטי הנוגע לקהילתנו – קהילת חב"ד ליובאוויטש צפת.

על מנת להקל על הקורא לא שולבו ה'מראי מקומות' בתוכן המדריך אלא הובאו בסופו (עמ' 18 ואילך). ה'מראי מקומות' נועדו לצורך עיונו של הקורא וזאת על מנת שכל אחד יוכל לראות את הדברים כפי שהם במקורם ולהגיע להבנה מלאה יותר וכן לפרט דעות שונות במידה ויש. בכדי להנגיש לכלל הקוראים את מירב מראי המקומות, ציינו ברוב המ"מ את ספרי המלקטים המצויים היום בקרב רוב בתי אנ"ש (וראה בהקדמה למראי המקומות).

חשוב לציין: במידה וישנם כמה דעות להלכה, פירושים שונים, דיונים וכדומה הובא הערה בשולי הגליון: ראה במ"מ.

מכיוון ששגיאות מי יבין הננו פונים בזה לציבור להאיר ולהעיר ועל ידי זה לזכות את הקהילה כולה, על מנת שההארות וההערות יתקבלו ויוכנסו למדריך בהוצאה הבאה בעז"ה[2].

הקובץ נערך ונסדר על ידי הרה"ת רפאל אברהם דובקין. תודתינו נתונה בזה לכל העוסקים במלאכה ובראשם ר' יחיאל שיחי' בריל ור' מנחם מענדל שיחי' קרץ על עזרתם הרבה בעריכת מדריך זה.

•

יהי רצון אשר (כלשונו של הרבי מה"מ) "בעגלה דידן על ידי משיח צדקנו יפדה את בנו בכורו ישראל מבין הגלויות, ונאמר לפניו שיר חדש. הנה אלוקינו זה, כסיום מסכת תענית, "שהחינו וקיימנו לזמן הזה"".

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד!

מערכת עלון ליובאוויטש
שע"י ועד אברכי אנ"ש, צפת

ז מר חשוון ה'תש"פ
חיים שנה לנשיאות כ"ק אדמו"ר מה"מ שליט"א
עיה"ק צפת

[1] מספרים לצורך שאלות הלכתיות ראה עמ' 13.
[2] בנושאים תורניים נא לצרף מראי מקומות מדויקים. כתובת הדוא"ל למשלוח rad5774@gmail.com או alonzft@gmail.com .

מכתבו של הרבי לאפשערניש

מנחם מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש

770 איסטערן פארקווי
ברוקלין, נ. י.

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn. N. Y. 11213

493-9250

ב"ה, ג' כסלו תשמ"ג
ברוקלין, נ.י.

הרה"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ
מוה' שי'

שלום וברכה!

במענה על ההודעה אודות יום הולדת השלישי של בנם יוסף יצחק שי', הנה מועתק לקמן קטע ממכתב כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע בנוגע למנהג ישראל זה. ויה"ר מהשי"ת שיגדלו ביחד עם זוג' תי' לתורה ולחופה ולמעשים טובים מתוך הרחבה.

בברכה

וז"ל כ"ק מו"ח אדמו"ר.

.....ובדבר גזיזת השערות -אפשערניש- הוא דבר גדול במנהג ישראל ועיקרו הוא בהחינוך דהשארת פיאות הראש, ומיום הגזיזה והנחת הפיאות של הראש, נהגו להדר להרגיל את התינוק בענין נשיאת ס"ק וברכות השחר וברכת המזון וק"ש שעל המטה. והשי"ת יהי' בעזדו שיגדלוהו לתורה ולחופה ולמעשים טובים מתוך פרנסה בהרחבה ובמנוחת הדעת בגשמיות וברוחניות.

תספורת הראשונה - אפשערניש

מקור המנהג

העדות הראשונה הקיימת בידנו על המתנת ג׳ שנים מלאות עד גזיזת השערות והנחת הפאות, היא של הרדב״ז הכותב אודות מנהג זה. כ-85 שנה לאחר מכן כותב ר׳ חיים וויטאל שהאר״י ז״ל, עוד בהיותו במצרים, לקח את בנו לקבר הרשב״י במירון שם גילח את שערותיו והניח לו פאות. הוא אף מציין שמנהג זה היה ידוע כבר אז. מנהג זה נעתק מאז לעשרות ספרי הלכה.

כמה טעמים נתנו למנהג זה, מהם:

1. חינוך הילד לתורה ומצוות על ידי המצווה הראשונה שניתן ללמדו: הנחת פאות הראש.
2. כותב ה״ילקוט שמעוני״: ״ונטעתם ... וערלתם ערלתו את פריו - מדבר בתינוק״. אחד הפירושים של מאמר חז״ל זה הוא: ונטעתם – כשנולד התינוק, וערלתם עורלתו – אסור לגזוז את שערו שלוש שנים תמימות כמו שנוהגים בעץ פרי שאין אוכלים את פירותיו במשך ג׳ שני הערלה (חשוב לציין שמאמר זה שייך אף לגיל תחילת לימוד התורה של התינוק[3]).

על פי חסידות הסיבה שלא נזכר מנהג זה בספרי הנגלה הקדמונים הוא מכיוון שבעת התספורת נמשכים אורות נעלים שלמעלה מסדר השתלשלות ולכן אינו שייך להשתלשלות נגלית. (ראה בעמ׳ 14 את ביאור על פי חסידות)

לפני התספורת

א. מנהג ישראל שלא לספר שיער ראשם של הילדים עד מלאת להם 3 שנים. ביום ההולדת של גיל 3 מורידים את שיערות הראש ומשאירים להם פאות.

ב. אין מקצרים כלל את השערות לפני גיל 3 שנים[4].

ג. כדאי להכין את הילד לקראת אירוע התספורת, הן על ידי הסברים והן על ידי שיראה כיצד מספרים ילדים או מבוגרים. זאת על מנת שיוכל להיות נינוח ורגוע בעת התספורת.

יום התספורת – יום ההולדת

ד. יום התספורת הינו יום מיוחד והוא עת רצון מיוחד. ביום זה נמשכים אורות נעלים על הילד.

ה. למנהגינו מתחילים להלביש לילד את הטלית קטן ביום מלאות לו ג׳ שנים, אך אפשרי להלבישו בטלית קטן עוד קודם. בעת שהילד לובש טלית קטן לראשונה אין הוא מברך ״שהחינו״ על כך . ראה לקמן עמ׳ 6 יתר פרטי הציצית[5].

ו. אודות מנהגי יום הולדת אומר הרבי ״שענין זה נוגע ושייך לכל אחד ואחת ... גם טף, עד לקטני קטנים – על ידי הוריהם, ועל אחת כמה וכמה לאחרי שמגיעים להבנה ותמימה, שאז יכולים וצריכים להסביר להם (בסגנון המובן ושייך אליהם) שביום הולדת צריך להיות חידוש והוספה בכל עניני טוב וקדושה, ובאופן שגם הם יחוגו את יום ההולדת מתוך התוועדות של שמחה, ביחד עם חבריהם (וילדות עם חברותיהן)״.

להלן מובאים מנהגי יום ההולדת כפי שהוגהו על ידי הרבי:

1. לעלות לתורה בשבת שלפני יום ההולדת, וכשיום ההולדת חל ביום הקריאה – גם ביום ההולדת עצמו.
2. להוסיף בנתינת צדקה לפני תפילת שחרית ומנחה, וכשיום ההולדת חל בשבת או יום-טוב – ליתן בערב שבת או יום טוב (ומה טוב – גם לאחריו).
3. להוסיף בתפילה – בכוונת התפילה, התבוננות בגדלות הא-ל וכו׳, וכן באמירת (ספר) תהלים (על כל פנים – ספר אחד).
4. ללמוד המזמור תהלים החדש שמתחיל לומר ביום ההולדת בהתאם למספר שנותיו.

---

[3] ראה במ״מ.
[4] ראה במ״מ.
[5] ראה במ״מ.

5. להוסיף שיעור נוסף בתורת הנגלה ובתורת החסידות – נוסף על השיעורים הקבועים, שלושת השיעורים בחומש תהלים ותניא השווים לכל נפש, ושיעור היומי ברמב״ם.

6. ללמוד מאמר דא״ח (חסידות) בעל-פה (כולו או חלקו), ולחזור אותו בחבורה (ברבים) ביום ההולדת עצמו, או בהזדמנות הקרובה, ובפרט ביום השבת קודש שלאחריו (בזמן סעודה שלישית).

7. להוסיף בפעולה על הזולת – הפצת התורה והמעיינות חוצה, מתוך אהבת ישראל.

8. להתבודד ולהעלות זיכרונות ולהתבונן בהם והצריכים תיקון ותשובה ישוב ויתקנם, כלומר, להתבונן באופן הנהגתו בשנה שעברה, ולקבל החלטות טובות לשנה הבע״ל.

9. לקבל על עצמו זהירות נוספת או הידור נוסף בעניין פרטי (לפי ערכו, כמובן), כמו בראש השנה.

10. לערוך התוועדות של שמחה עם בני ביתו, חבריו וידידיו – שבח והודיה להקב״ה (ובאם אפשר – לברך ״שהחינו״ על פרי חדש או בגד חדש) מתוך שמחה של תורה ושמחה של מצווה.

כמה מענייני חינוך בן 3

> אמר אדמו״ר הזקן: ״גודל הזכות שבחינוך למצוות, המתחיל משעת לידת הילד, כי החינוך הוא כלי טהור לאור האמונה״.
>
> (ספר התולדות רבי ישראל בעש״ט ח״א עמ׳ 422)

יש להבהיר: גם אם התספורת אינה חלה ביום מלאות לילד ג׳ שנים (כגון אם יום ההולדת חל בימי ספירת העומר), יש להתחיל בכל ענייני החינוך הקשורים לגיל זה כבר ביום ההולדת.

דברים שנהוג להתחיל בהם מאז הלידה או עכ״פ סמוך ללידה הובאו בחוברת אודות ״לידה ברית ופדיון הבן״.

ברכות השחר:

ז. מיום מלאות לילד ג׳ שנים מתחילים לומר אתו ברכות השחר.

ברכת המזון:

ח. מיום מלאות לילד ג׳ שנים מתחילים לומר אתו ברכת המזון. אין מתחילים לומר עמו את כל הברכה בבת אחת אלא מלמדים אותו מעט מעט מכל ברכה עד שיתרגל לומר הכל.

כיפה:

ט. נהגו ישראל להשתדל להניח על ראש התינוק כיפה מאז לידתו על מנת לחנכו במצוות, ברם יש להתחיל להניחה בקביעות על ראשו של הילד לא יאוחר מיום מלאות לו ג׳ שנים.

נטילת ידיים בבוקר:

י. החל מיום מלאות לילד ג׳ שנים מתחילים לחנך ולהרגיל את הילד ליטול את ידיו בכל בוקר, ברם נהוג בחב״ד להדר ולהתחיל לחנכו בנטילת ידיים עוד קודם לגיל זה.

ציצית:

יא. למנהגינו מתחילים להלביש את הטלית קטן ביום מלאות לילד ג׳ שנים, אך אפשרי להלבישו בטלית קטן עוד קודם. בעת שהילד לובש טלית קטן לראשונה אין הוא מברך ״שהחינו״ על כך[6].

יב. השיעור המינימלי של ציצית **לילד** מגיל 6 ומעלה (לגבי ברכה) הינו 49 ס״מ על 49 ס״מ (וששיעור זה לא יכלול את בית הצוואר), ברם ילד בגיל שלוש יכול ללבוש ציצית קטנה משיעור זה.

השיעור הקטן ביותר שילד בן 3 יכול ללבוש ולברך על הציצית הוא שיעור המקיף את רוב ראשו וגופו של הילד (בצורה טובה ולא ׳חצי בטן׳ או ׳חצי גב׳). ציציות אלו קיימות להשגה ונקראות ״ציצית תספורת״ (חנויות יודאיקה ראה לקמן עמ׳ 12).

מכיוון שהציצית מתכווצת בכביסה יש לדאוג שהיא תהיה מעט גדולה בכ-2 ס״מ יותר מהשיעור[7].

---

[6] ראה במ״מ.

[7] ראה במ״מ.

יג. לכתחילה יש לחנך את הילד כבר מגיל 3 ללבוש ציצית צמר.

יד. יש מהדרים לחנך את הילד כבר מגיל 3 שנים ללבוש ציצית גם בשינה.

טו. יש להקפיד אשר חוטי הציצית לא יגררו על הקרקע (אורך חוטי הציצית צריך להיות לפחות 24 ס״מ : 8 ס״מ הקשרים ו-16 ס״מ אורך החוט. טוב שהחוטים יהיו ארוכים יותר בעוד כ2-1 ס״מ). ניתן לקצר את החוטים לשיעור זה, אך טוב שלא על ידי מתכת.

טז. למנהגינו אין לובשים כלל ציצית גופיה.

קריאת שמע שעל המטה:

יז. נהוג להדר לחנך את הילד מגיל קטן ביותר באמירת קריאת שמע שעל המיטה (על כל פנים בקיצור), ויש חיוב לחנכו לכך מיום מלאות לילד ג׳ שנים.

התספורת הראשונה - אפשערניש

יח. יש להכין לתספורת:

- מספרים.
- שקית עבור השערות.
- קופת צדקה.
- מטבעות לצדקה.
- בקבוק לחיים וכוסיות.
- כיבוד.
- מכתב הרבי לתספורת.

הידעת:
הרבי מכנה את התספורת הראשונה גם בתואר:
"ראשית הגז".
אג"ק חכ"א עמ' צה

יט. כדאי לארגן מראש מישהו שיצלם את התספורת. מספרים של צלמים בקהילה ראה לקמן עמ׳ 13.

כ. אין מקדימים את התספורת ואין דוחים אותה אפילו לא ביום אחד (למעט בזמנים שאין מסתפרים בהם, ראה לקמן עמוד 9 אודות תספורת במועדים מיוחדים).

כא. הן הסעודה והן הזמנת אורחים וכדומה אינו מעקב את התספורת של גיל 3.

כב. נהוג אשר בארץ ישראל עושים את התספורת הראשונה במירון[8]. גם כהנים יכולים לגזוז בחצר רשב״י, זאת מכיוון שישנה כניסה אחורית בהמשך לשביל הכהנים ומשם לחצר.

בציון הרשב״י ישנה יציאה לחצר גדולה בסוף עזרת הגברים ועזרת הנשים, ניתן לעשות שם את התספורת ביחד עם כל המשפחה.

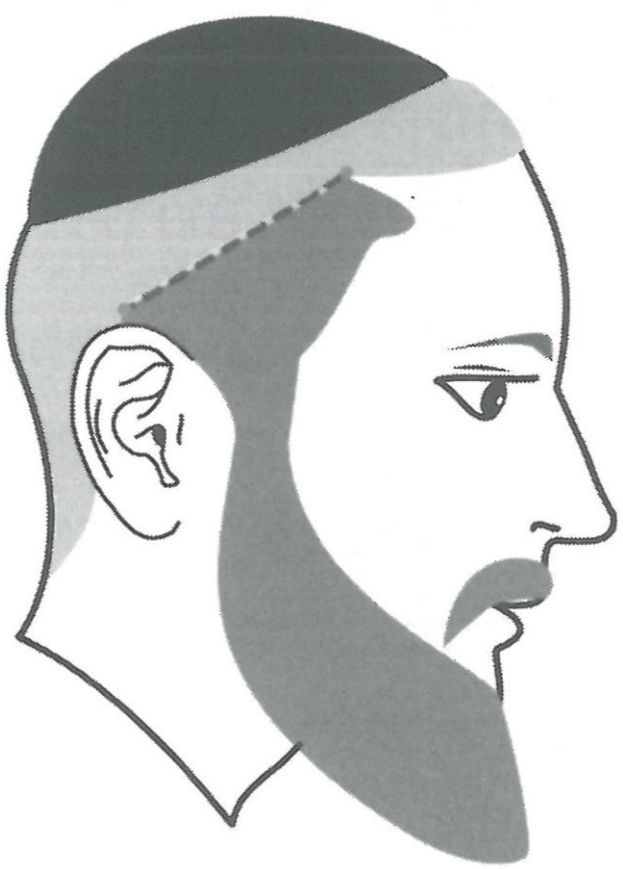
כג. את התספורת עדיף לעשות ביום, אך אפשרי לעשותה החל מאחר צאת הכוכבים של יום ההולדת ועד השקיעה של יום המחרת. עדיף לעשותה לפני זמן מנחה גדולה.

יש להבהיר: מטרת התספורת הינה השארת פאות הראש ולא גזיזת השערות, לכן יש לסיים להניח את הפאות לפני השקיעה[9].

כד. אין מורידים את הכיפה לגמרי בעת התספורת הראשונה.

[8] ראה במ״מ.
[9] ראה במ״מ.

כה. ישנו מנהג נפוץ אשר קודם גזיזת השיער, הגוזז נותן צדקה או שמביא לילד מטבע לשים בצדקה.

כו. יש לשים לב שאין מורידים מפאות הראש אלא מהצדדים בלבד, מכיוון שעניין תספורת זו הינו להניח פאות ולא גזיזת השיער. להלן איור מקום הגבול העליון של הפאות[10]:

כז. כשהרבי כובד לפתוח בתספורת, הוא התחיל להוריד ליד מקום הפאות (ליד האוזניים).

כח. היום, כשאי אפשר לכבד את הרבי בגזיזת השערות תחילה, נהוג שמכבדים קודם כהנים בגזיזת השערות ורק אחר כך לוויים וישראלים.

כט. נשים יכולות לספר את הילד בתספורת הראשונה.

ל. הרבי מביא אשר נהוג בארץ הקודש לצאת בריקוד עם הילד לאחר התספורת.

לא. לאחר התספורת נוהגים לומר לחיים ומברכים את הילד שיגדל לנחת רוח של הרבי, ויש נוהגים לעשות סעודה. כשהרבי כובד בגזיזת השערות נהג לומר "לגדלו לתורה, לחופה ולמעשים טובים".

לב. לאחר התספורת אין זורקים את השערות או שורפים אותם. אם מערבים עם השערות עוד משהו – ניתן לשורפם[11].

[10] "ישר כח לר' שי עזרן על הציור מספרו "להסתפר כהלכה".
[11] ראה במ"מ.

תספורת במקרים ובמועדים מיוחדים

הנולד בבין השמשות

לג. הנולד בבין השמשות (מאחר השקיעה ועד כ-15 דקות לאחריה) יש לספרו ביום השני, שבו נמלא לו ג׳ שנים בוודאות. ברם ציצית ושאר ענייני חינוך יש להתחיל בהם יום קודם[12].

שבת

לד. במידה וחל יום התספורת בשבת עושים את התספורת למחרת ובסמוך לשבת (עדיף כבר במוצאי שבת).

ראש חודש

לה. במידה וחל יום התספורת בראש חודש, עושים את התספורת לאחר ראש החודש ובסמוך לו (עדיף כבר במצאי ראש חודש).

לו. במידה ויום התספורת חל בראש חודש שחל ביום שישי יש לגלח את הילד לאחר שבת (עדיף כבר במצאי שבת).

ראש השנה

לז. במידה וחל יום התספורת בראש השנה עושים את התספורת במוצאי ראש השנה.

יום כיפור

לח. במידה וחל יום התספורת ביום כיפור עושים את התספורת למחרת יום הכיפורים ובסמוך לו (עדיף כבר במצאי יום הכיפורים).

סוכות ושמחת תורה

לט. חל יום התספורת ביום טוב ראשון של סוכות, יש לעשות את התספורת ביום ראשון של חול המועד (עדיף כבר במצאי החג).

מ. במידה וחל יום התספורת בשמיני עצרת או בשמחת תורה, יש לעשות את התספורת למחרת ובסמוך לחג (עדיף כבר במצאי החג).

חנוכה ופורים

מא. מותר לספר את הילד בחנוכה ופורים אך יש להיזהר לעשות זאת לפני השקיעה וללא שזה ישפיע על שאר מצוות היום (כגון לסיים את התספורת עד חצי שעה לפני הדלקת נרות החנוכה).

חג הפסח וספירת העומר

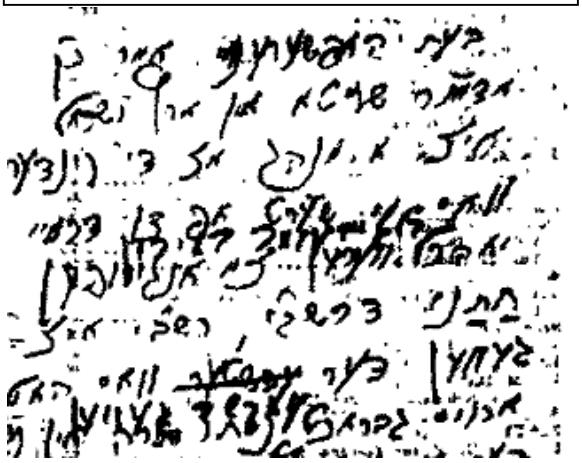
מב. במידה וחל יום התספורת בין התאריכים: טו ניסן – חי אייר (=לג בעומר), עושים את התספורת בלג בעומר.

מג. חל יום התספורת בין התאריכים יט אייר[13] (לד לעומר) ועד תאריך ו׳ סיוון (ערב שבועות), עושים את התספורת בתאריך ה׳ סיוון – ערב שבועות. חל ערב שבועות בשבת, עושים את התספורת בתאריך ד׳ סיוון – ערב שבת.

בין המצרים

מד. אם נעשה בן 3 בבין המצרים (בין התאריכים יז בתמוז ועד ל-ט אב) נהוג לדחות את התספורת עד לאחר תשעה באב ולעשותה ביו״ד

בל"ג בעומר תשט"ז הרבי כינה את הילדים שמניחים פיאות בל"ג בעומר במירון בתואר "חתני רשב"י".
להלן צילום מהנחה של השיחה עם הגהות הרבי

[12] ראה במ״מ.

[13] לגבי הנולד בי״ט אייר (לד לעומר) ראה במ״מ.

לאחר חצות היום (ובמידה וחל יו״ד באב ביום שישי מותר לספר את הילד אף לפני חצות).

שנה מעוברת

מה. הנולד באדר של שנה פשוטה ויום מלאות לו ג׳ שנים חל בשנה מעוברת עושה את התספורת באדר שני.

תספורת בצום

מו. במידה וחל יום התספורת ביום צום עושים את התספורת או בליל הצום או בצום סמוך לשקיעה ועושים את סעודה לאחר תפילת ערבית.

מספרי טלפון ומידע

אולמות וקיטרינג[14]

<u>שימו לב!</u>

- **בחצר האחורית שליד ציון הרשב״י ישנם מקומות מקורים וחינמיים לאמירת לחיים ולסעודה קטנה.**
- **בחלק מהאולמות אין מקום חניה צמוד, לדוגמה: העושים אירוע בבית חנה או בבית הכנסת יכולים לחנות ליד המתנס.**

<u>מירון:</u>

- **אולמות:**

הלפרין מנחם מענדל ורבקה. מתאים לכ–25 איש: 058-5677056.

הדר הרשב״י. עד 40 איש: 072-3932526

ישיבת רבי שמעון. צמוד לציון הרשב״י. עד 20 איש: 04-6987028.

מלון מירון (הלפרין מרדכי). מתאים לכ–80 איש: 072-3728285.

- **קייטרינג:**

קיטרינג מעדני מירון. בד״ץ ירושלים העדה החרדית: 072-3201413.

- **אולמות וקייטרינג משולב:**

סעודתא (אולם וקיטרינג בשר/דגים בכשרות בד״ץ ירושלים העדה החרדית). מתאים לכ 50 איש. יוגב (-מנהל): 050-7270322.

<u>צפת:</u>

- שכונת חב״ד

אור מנחם בנות: ר׳ ישראל נבון 054-5440564.

אור מנחם בנים: ר׳ חיים ג׳ובני 050-7989827.

בית הכנסת היכל לוי יצחק: ר׳ יורם מעודה - 052-2252772 (ניתן גם לעשות בעזרת הנשים).

בית הכנסת ׳ליובאוויטש׳ (דוברי רוסית): ר׳ מיכאל נודלמן: 054-7882586.

בית הכנסת ׳קבלה׳[15]: יוסי פיניש - 050-8434031.

בית הכנסת ׳תורת משה אמת׳[16]: הרצל - 054-4654376.

בית חנה: ר׳ אבי חדד - 052-4202019 (״אולם הפנימי״ה״).

- מרום כנען

בית הכנסת ׳היכל מנחם מענדל׳: אלמוג בינקוביץ - 052-4004616.

- רמת מנחם

---

[14] לגבי תספורת ראשונה בבית כנסת: ישנם דעות האם מותר לספר את הילד בבית כנסת, ראה פירוט הדעות בנטעי גבריאל פ״ח ס״ד ובילקוט התספורת (סרברנסקי) עמודים מג-ד. **לפועל** כתבתי גם בתי כנסת כפי המובא בשבח הברית עמ׳ 123, בילקוט התספורת ובנטעי גבריאל (אם כי הנ״ל מסתייג מעט).

[15] המחיר לאירוע באמצע השבוע: 500 ₪. ניתן להוסיף: מנקה (לאחרי האירוע), מפות לשולחנות וכיסויים לכיסאות.

[16] המחיר הינו 700 ₪ לאירוע (לא כולל ניקיון).

כולל בעל שם טוב: ר' אבי בוכוויץ - 054-7704122.

- עיר

מכון אסנט: 077-3601110, 077-3601101. (יש כמה אופציות)

אולם 'מרכזי' וקיטרינג אוחיון: 052-9593122, 050-5972235.

מלון תל אביב: 04-6972555.

- שכונות הדרום

אולמי גולד: ר' שם טוב אליאס - 052-875-4445.

- שירותי קייטרינג

אולם 'מרכזי' וקיטרינג אוחיון: 052-9593122, 050-5972235.

קיטרינג[17] פנינת צפת: יצחק – 050-5461155.

קיטרינג שמחת ליבי (רוזן): 052-8770958.

פוקאצ'ה – קייטרינג בוטיק חלבי: 054-9410770, 058-4772770.

<u>טנק המבצעים:</u>

- תספורת עם טנק המבצעים (אפשרות במירון): 053-7257703/*3770 (ר' אלרם בן הרוש).

חנויות יודאיקה

- גלגל קודש ערנטרויי: 054-4770778.
- דורפמן: 052-2794848.
- מתנה יהודית: 052-8666958.
- פלמן: 052-8641135, 054-6921710.
- שהינו: 052-4409770.

מוניות

להלן מספרי מוניות בצפת (אין חברת מוניות רשמית במירון):

- מוניות אדרת – 1800-443030.
- מוניות האר"י – 04-6999994.
- מוניות המבריק – 1800-325050.
- מוניות רשב"י (זיו) – 04-6822226.

ספרים

- אסייג אברהם: 058-7700160.

[17] ניתן לסגור דרך הקיטרינג גם על אולם בישיבת חנוך לנער (ליד הנס קפה לשעבר) או בישיבה של המכון הטכנטולוגי (באזור תעשיה ליד היציאה הדרומית מצפת).

עוגות

- ארזני יהודית (עוגות ביתיות) : 054-3417143.
- ווילשנסקי נחמה (עוגות ביתיות) : 050-7707836
- שצקי חנה (עוגות ביתיות) : 052-4888803.
- דווידזון אסתר (עוגות ביתיות ומעוצבות לאירועים) : 052-6649481.
- חביב עינב (קונדיטוריה ביתית ומעוצבת לאירועים) : 054-7264655.

צלמים

- ליפשיץ אליהו (אירועים) : 052-7703158.
- רום אברהם (אירועים) : 054-3991511.
- גינזבורג חנה יוכבד (תכנית תמונות לרגל הנחת פאות) : 058-7701986.
- וולוסוב חיה (צילום אירועים וסטודיו) : 054-5454256.
- לנדא חנה (סטודיו, תספורת ואירועים) : 054-2451298.
- נאמן הילה (סטודיו, תספורת ואירועים) : 054-3177042.
- שלג חיה לאה (סטודיו, תספורת ואירועים) : 054-6128162.

שאלות הלכתיות

המד"א – הרב ביסטריצקי: 052-3742113.

- הרב הראל מ"מ : 052-7704298.
- הרב זלמנוב יוסי : 054-5481059.
- הרב לבקיבקר ברוך : 052-6877048.
- הרב לבקיבקר ש"ז : 058-5770800.
- הרב שוואב רפאל : 052-3856361.

חסידות ושיחות על אפשערניש

קטע משיחה של הרבי

משיחת יו"ד כסלו תשי"ג (בלתי מוגה).

[א' מאנ"ש ערך גזיזת השערות ("אפשערניש") לבניו התאומים, וכיבד את כ"ק אדמו"ר שליט"א ב"ראשית הגז", אח"כ אמר]:

ע"פ הידוע שכל דבר (ובפרט בחיי בנ"י) הוא בהשגחה פרטית, הרי, כן הוא גם בנוגע למאורע דגזיזת השערות שנערך עתה, שיש לזה שייכות לתוכנו של יום זה – יו"ד כסלו, יום הגאולה של אדמו"ר האמצעי, כדלקמן.

ונקודת הענין – שההנהגה צריכה להיות באופן ד"גוי אחד בארץ", היינו, שאין סתירה וניגוד בין ה"אחד ל"ארץ", שכן, גם כשנמצאים בארץ ועוסקים בעניינים ארציים, חדורים ב"אחד", כיון שממשיכים את ה"אחד "בארץ".

...וכאמור – דוקא ע"י המשכת ה"אחד" "בארץ" מגיעים לדרגא שלמעלה גם מ"אתה אחד ושמך אחד." ו. ויש לקשר זה גם עם הענין דגזיזת השערות: גזיזת השערות – לא נזכרה בדברי הפוסקים, בראשונים ואחרונים כו', כיון שאין זה דין, וגם לא הידור מצוה, אלא "מנהג ישראל" ש"תורה היא".

ולכאורה, ע"פ הידוע גודל העילוי דמנהג ישראל, הי' מקום לומר שקיום מנהג זה יהי' דווקא לאחרי שישנו קיום כל דיני התורה בשלימות ובאופן של הידור מצוה וכו', ואעפ"כ, רואים בפועל שכל בנ"י נוהגים במנהג זה, ולא עוד אלא שקיום מנהג זה הוא בתינוק שמלאו לו שלש שנים שזה עתה מתחיל ללמוד אותיות התורה [כמ"ש אדמו"ר הזקן בריש הלכות תלמוד תורה ש"בשנה הרביעית (היינו לאחרי שמלאו לו ג' שנים) מלמדו אותיות התורה"].

ונקודת הדברים – שגם ענין נעלה ביותר (מנהג ישראל) נמשך למטה (בנוגע לתינוק מישראל), ע"ד האמור לעיל בענין גילוי תורת החסידות באופן של הבנה והשגה לכאו"א מישראל, המשכת ה"אחד" "בארץ". וכשם שדוקא ע"י המשכת ה"אחד" "בארץ" מגיעים למעלה יותר, כן הוא גם בנדו"ד, שהמנהג דגזיזת השערות נעשה היסוד לכמה ענינים עיקריים בחיי בנ"י, כפי שכותב כ"ק מו"ח אדמו"ר ש"מיום הגזיזה ראשונה והנחת פאות הראש נהגו להדר להרגיל את התינוק בענין נשיאת טלית-קטן וברכת השחר וברכת המזון וק"ש שעל המטה" (נוסף על כיסוי הראש ונט"י וכו').

[טרם צאתו ברך כ"ק אדמו"ר שליט"א את אבי הבנים ברוב נחת, ופרנסה בהרחבה, בגשמיות וברוחניות].

קטע ממכתב של הרבי אודות מקור מנהג התספורת:

נדפס ביגדיל תורה נ.י. חוברת מח סימן ע.
פיענוח ראשי התיבות באו בסוגריים מרובעות ונעשו ע"י המערכת.

לכתבו ע"ד מקור לתספורת בן ג' – ראה לעיל בל' [בלשון] כ"ק מו"ח אדמו"ר "במנהג ישראל" – הרי אף שלא שמעתי בפירוש בנדו"ז, אבל בכלל מנהגים כיו"ב שכותבם כ"ק מו"ח אדמו"ר – הם בקבלה במשפחת הרב מדור דור.
וראה לקוטי דבורים ח"ג (תפא, ב) על סדר האפשערעניש של כ"ק אדמו"ר הזקן ע"י הבעש"ט. ס' השיחות קייץ ה'ש"ת ע' 40 – תספורת הצ"צ ע"י אדה"ז.
וידוע (מהנדפס) מאמר נכדו של הצ"צ "מנהג לגזוז שער הראש לבן ג' שנים" (סדר תפלה – מהרי"ד, ברדיטשוב, קסט, ב). ומבאר ע"פ קבלה.
ובמאמר אחר (שלא נדפס – בביכל 94 רסז, א): להבין ענין תגלחת הנער כשהוא בן ג"ש כו' שלא נזכר (בנגלה), ותוכן ביאורו שהוא מפני שבחי' זו הו"ע גילוי שלמעלה מס' השתל'. ומפרש שם מש"כ בכתהאריז"ל (פע"ח שער ספה"ע פ"ז) "דמשמע שהי' זה בהיותו בן ג"ש".
ולהעיר מלקו"ת (דרושים לסוכות פ, ג) מגודל ענין ההקפות והוא מנהג, וניסוך המים דמתושבע"פ, וניסוך היין - מפורש בתושב"כ. ולהעיר משע"ת לשו"ע או"ח סתקל"א סק"ב. וממכתב בעהמ"ס מנח"א (מונקאטש) הנדפס בס' הילולא דרשב"י (להרא"ז מרגלית, ירושלים) יד, ב. ושו"ת ערוגת הבושם או"ח סי' רי.
ועוד ועיקר – ש(כמדומה) מנהג זה "פשט הדבר בכל ישראל" – ע"ד לשון היד הל' ממרים פ"ב ה"ב.

מאמרי חסידות

מאמר זה נאמר על ידי נכד הצמח צדק, הרב יצחק דובער שניאורסהן בן הרב חיים שניאור זלמן (מליאדי) בנו השלישי של כ"ק אדמו"ר הצמח צדק. על מאמר זה כתב הרבי שהינו מיוסד על דרוש של כ"ק אדמו"ר הצמח צדק (אגרות קודש חלק יב עמ' תיט).

בגמרא (חולין פי"א) ראשית הגז נוהג בארץ ובחו"ל כו' כמ"ש מגז צאנך תתן לו, וכתיב ומגז כבשים יתחמם, כי בש"א כבשים לשון כובש עון ישוב ירחמנו יכבוש עונותינו וכובש עון ועון עצמו אינו נמחק. ובה"א כבשים לשון כבוס תכבסני ומשלג אלבין. פי' כובש אתכפי' וכבוס לשון אתהפכא חשוכא לנהורא. והנה צמר מכבשים בחי' שער רישי' כעמר נקא, והנותן שלג כצמר כי שלג יגמה"ר לבושי' כתלג חיור, והכשבים הפריד יעקב כבש כ' ב' ש'. כ' כתר, ב' חו"ב, שי"ן ג' מדות בחי' מדות שע"פ חכמה. וכשב מדות שלמעלה מהחכמה שי"ן קודם לבי"ת טורי חשוכא. והנה שער באשה ערוה. וכן לוים והעבירו שער כו' שיש יניקת החיצונים משערות, אבל נזיר קדוש יהי' גדל פרע כו' וקדושה תלוי בשערן, וראשית גז ג"ר בז"ת. והנה פאה גמט' אלקי', ושתי פאות כמ"ש וידעת היום כי הוי' הוא האלקים יחוד הוי' ואלקי' בשמים ממעל ועל הארץ מתחת יחוד הוי' אלקים בסוכ"ע ובממכ"ע, וז"ע ומחץ פאתי מואב פי' סו אב, אב בחי' חכמה, ומחץ לשון מחיצה פלגותא כו', חכמה דקדושה מוסר אביך, ויש חכמה דקליפה אכלה ער מואב, וב' פאות מחברים הוי' חכמה עם אלקים מל'. וראשית הגז אינו נוהג אלא ברחלות כבש מדת הרחמים ואינו נוהג אלא במרובה שתי רחלות, ורחל היתה יפ"ת ויפ"מ, ב' בחי' בנשמה הארת הנשמה ועצם הנשמה, ובה"א חמש צאן עשויות ה' חסדים ולעשות מהם אבנט ל"ב אמה ל"ב נתיבות חכמה ומעשרות בעליהן עשר אעשרנו, חומש והחמשית לפרעה, ובן ג' ע"ד בן ג' שנים הכיר אברהם את בוראו כי ג' שנים ערלה, ונותן לכהן, בתי' ורב חסד כו', ואהרן בן שלש ושמנים שנה בדברם אל פרעה כי שלש בחי' ערלה ערלת לבבכם ואח"כ הכיר ג"כ את בוראו ובן שמנים לגבורה איזה גבור הכובש את יצרו ובן שמנים מקבל מבחי' גבורה בחי' בינה שמינית ואני בינה לי גבורה, וגבורה גימ' ג"פ חסד ואהרן איש החסד איש ל' שר כמו איש הר הבית שמקבל מורב חסד.

לוח ראשי תיבות

אלקי' – אלקים.
אתכפי' – אתכפיה.
בז"ת – ב-ז' תחתונות.
בחי' – בחינת, בחינות.
בסוכ"ע – בסובב כל עלמין.
בש"א – בית שמאי אומרים.
ג"כ – גם כן.
גימ' – גימטריה.
גמט' – גימטריה.
ג"פ – ג' פעמים.
ג"ר – ג' ראשונות.
ואח"כ – ואחר כך.
ובה"א – ובית הלל אומרים.
וז"ע – וזהו עניין.
ובממכ"ע – ובממלא כל עלמין.
יגמה"ר – י"ג מידות הרחמים.
יפ"ת ויפ"מ – יפת תואר ויפת מראה.
כמ"ש – כמו שכתוב.
ל' – לשון.
ע"ד – על דרך.
שע"פ – שעל פי.

מאמר זה נאמר ככל הנראה על ידי בנו של הצמח צדק, הרב חיים שניאור זלמן (מליאדי). אודות מאמר זה כתב הרבי במכתבו שהובא לעיל "ובמאמר אחר (שלא נדפס – בביכל 94 רסז, א)". המאמר התפרסם בקובץ יגדיל תורה חוברת מח עמ' רסז.

מכ"ק אדמו"ר שליט"א, מחרת יוכ"פ תר"נ על תגלחת נכדו שי' בקשו ממנו אנ"ש ד"ח, ושאל לנכדו אם לומר להם ד"ח והשיב הן, ואמר כ"ק שליט"א בדרך בדיחותא מה איכפת לו אם אומר כו', אח"כ אמר זה המאמר:

להבין ענין תגלחת הנער כשהוא בן ג' שנים, שלא נז' זה בש"ע ובשום מקום, וגם בסידור ר"י עמדין ז"ל שחושב הנהגות האדם עם בנו מיום הוולדו לא חשב ג"כ ענין תגלחת הנער של ג' שנים, ובכתבי האריז"ל מבואר שזהו"ע גדול שהעיד ר"י סרוק להרח"ו ז"ל (בפע"ח שער ספה"ע פ"ז) שהאריז"ל הלך עם בנו לכפר מירון על קבר רשב"י ור"א בנו לגלח אותו (ומשמע שהי' זה בהיותו בן ג' שנים) וגם אשתו היתה שם ושהה שם ג' ימים במשתה, וא"כ כיון שזהו"ע גדול יפלא למה לא נמצא זה בשום מקום. והענין דהנה כתי' הוי' הוי' אל כו' ואי' בכהאריז"ל שהתחלת יגמה"ר הוא מתיקון אל שהוא תיקון הראשון כו' משא"כ ב' שמות הוי' הם

למעלה מי״ג תיקונין ונק׳ ב׳ פאות הראש וממקום שמסתיימין הפיאות מתחילים היגמה״ר הנק׳ זקן, וזהו אתר דשארי דיקנא לאתפשטא איהו אתר דחיק שהוא ממיצר הלחיים שתחת האזן שהוא סיום וסוף הפיאות ומשם מתחיל הזקן שהוא יגמה״ר וע״כ האריז״ל כשהי׳ מקצר פאותיו (כי פאותיו היו קצרים) הי׳ מניח בכדי שיהיו חבור הזקן עם הפאות כו׳ וזהו ובכן יתקדש שמך כו׳ ובכן גימט׳ ע״ח גימט׳ מזלא יגמה״ר שעל ידם הוא הגילוי מבחי׳ מל׳ דא״ס בחי׳ שמך בבחי׳ הוי׳ אלקינו חו״ב וזהו המליכו לא-ל כו׳ (עד״ה מן המיצר שבדרוש תקעו הג׳ דשנת תרל״ז). ועפ״ז יובן מה שלא נז׳ ענין התגלחת בשו״ע ובשום מקום (בנגלה) מפני שבחי׳ זו הו״ע גילוי בחי׳ שלמעלה מס׳ השתל׳ כי התחלת ההשתל׳ הוא מיגמה״ר וב׳ פיאות הראש (שעושים בעת התגלחת) שרשם בב׳ שמות הוי׳ שלמעלה מיגמה״ר כו׳.

לוח ראשי תיבות

בחי׳ – בחינת.
בכהאריז״ל – בכתבי האר״י ז״ל.
בשו״ע – בשולחן ערוך.
גימט׳ – גימטריה.
ג״כ – גם כן.
דא״ס – דאין סוף.
ד״ח – דברי [אלקים] חיים.
ואי׳ – ואיתא.
וא״כ – ואם כן.
וע״כ – ועל כן.
ועפ״ז – ועל פי זה.
ור״א – ורבי אלעזר.
חו״ב – חוכמה ובינה.
יגמה״ר – י״ג מדות הרחמים.
כתי׳ – כתיב.
להרח״ו – להרב חיים וויטאל.
מל׳ – מלכות.
מס׳ ההשתל׳ – מסדר ההשתלשלות.
משא״כ – מה שאין כן.
נז׳ – נזכר.
נק׳ – ונקראים.
עד״ה – עיין דיבור המתחיל.
ר״י סרוק – ר׳ ישראל סרוק.
ר״י עמדין – ר׳ יעקב עמדין.
שזהו״ע – שזהו עניין.

סיפורי האפשערניש אצל רבותינו נשיאינו

אדה"ז

כשהצדיק ר' ברוך נכנס אל מורנו הבעל שם טוב לקבל רשות לנסוע הביתה ולקבל ברכת הפרידה, סיפר למורנו הבעל שם טוב על החלטתם להביא את הילד אל מורנו הבעל שני טוב בח"י אלול הבא, כשיצטרכו לגזוז שערות ראשו ולהניח לו פיאות הראש. מורנו הבעל שם טוב הסכים והזהיר עוד הפעם לשמור את הילד מעין רואים, ושהאם והדודה דבורה לאה יסעו עם הילד, שיבואו בח"י אלול אחרי התפלה ואחרי שהוא יגזוז את שערות ראשו ויניח לו פיאות, יסעו מיד חזרה ושיזהרו שאף אחד לא ידע מכך.

...ביום הרביעי ח"י באלול, תק"ח, באו הרבנית רבקה וגיסתה הרבנית דבורה לאה עם הילד למזיבוז אל מורנו הבעל שם טוב ומיד אחרי שמורנו הבעל שם טוב חינך את הילד בפיאות הראש וברכו, הזהירן לנסוע מיד חזרה לביתו ושלא ידברו ביניהן על מקום היותן, וברכן בשנה טובה ובנסיעת כשורה. כל הזמן שאל הילד מי הוא היהודי שגזז את שערותיו הניח לו פיאות וברכו בהנחת ידיו על ראשו, והאם אמרה לו שזהו "סבא".

(ליקוטי דיבורים חלק ג' (מתורגם) עמ' 667)

רבינו הזקן היה נשמה חדשה, והבעל שם טוב רצה שאדמו"ר הזקן שלא יכירו מכיוון שהוא שייך למגיד, וכשהיה בן ג' שנה והביאוהו לבעל שם טוב הוא ציווה שיעמוד בפאתי העיר מוכן לינסוע לביתו מייד. וכשביאוהו לבעל שם טוב הניח ידיו הקדושות עליו וברכו בברכת כהנים, והוא ציווה שיסעו מייד ואמר: "הוא שייך למגיד ממעזריטש.

(ספר המאמרים כ"ק אדמו"ר הריי"צ תשי"א עמ' 154)

הצ"צ

בערב ראש השנה הוא יום ההולדת של סבי (כ"ק אדמו"ר הצמח צדק), בערב ראש השנה תקנ"ג, סבי נהיה בן שלוש שנים. בערב ראש השנה אחרי התפילה בפעם הראשונה. ספרו את השערות של סבי, והשאירו פאות הראש, והרבי הזקן ברך את סבי בהנחת ידיו הקדושות על ראשו.

(ספר השיחות קיץ תש"י עמ' 40. בלה"ק – תש"י עמ' מו)

הרש"ב

בהיותו בן שלש, בשעת התגלחת והנחת פיאות הראש, צוה הרבי ה"צמח צדק" לבנו הרבי מהר"ש לסדר זאת בחשאי, ובערב לפני המעת – לעת שהי"ה בן שלש צוה להביא את הנער לחדרו מבערב וילין בחדרו. בבקר בקומו משנתו צוה למשרת ר' חיים בער שיטול את ידי הילד ובעצמו אמר אתו הברכות וענה אמן. אחרי התפלה קרא לבנו הרבי מהר"ש ולכלתו הרבנית רבקה, הורי הילד ואמר להם: פך השמן הרוחני שנתן מורנו הבעש"ט לתלמידו מורנו הרב המגיד ממזריטש למשוח את רבנו הזקן למשוח אותו לנשיאות לדורותיו, הנה בכח זה נמשך חותני, הרבי האמצעי ואני הנה בכח זה משחתי אותך ובכח זה הנני מושחו.

(ספר המאמרים כ"ק אדמו"ר הריי"צ תש"י עמ' 163)

.

מראי מקומות

הקדמה

הנושאים המובאים בקובץ זה נידונו בספרות החב״דית בהרחבה ובלא מעט מ״מ ישנן דעות חלוקות, ולכן הנראה למעשה הובא פה. במידה וישנם חילוקים משמעותיים – השתדלנו להביא הדברים כאן. בכדי להנגיש לכלל הקוראים את מירב מראי המקומות, ציינו ברוב המ״מ את ספרי המלקטים המצויים היום בקרב רוב בתי אנ״ש.

ישנם דברים שלא הובאו כלל בקובץ זה מכיוון שלעת עתה לא מצאתי להם מ״מ בספרי חב״ד בעוד שמטרת הקובץ הינה (בין השאר) דגש על מנהגי חב״ד. למשל:

1. ישנו מנהג אשר נותנים לילד מעט כסף כדמי כיס ומחנכים אותו לתת מזה מעשר. מנהג זה לא מצאתי באף אחד ממקורותינו (נטעי גבריאל תגלחת הילדים והולכתם לחדר פ״ד ס״ה הערה ו, לגבי כך שיש חב״דניקים שנהגו כך ראה בילקוט התספורת (סרברנסקי) עמודים עד–ה).
2. יש שנהגו לשקול את השערות לאחר התספורת ולתת את משקלם בזהב או במטבעות כסף לצדקה. מנהג זה לא נמצא במקורות החב״דיים ואף מעלה תמיהות רבות (כגון: במידה ושוקלים את השערות במטבעות, מהו שווי המטבעות שיש לשקול בהם (0.10 אגורות או דווקא 10 ₪ או אולי דווקא מטבעות של כסף טהור? באם שוקלים בזהב, כמה קרט (ההפרש במחיר הינו מאות ₪ לגרם וכמה אלפים לאונקיה, זה נע בין K9 ל K24)?
המקור הראשוני למנהג זה הינו כנגד משקל של שמן (שו״ת הרדב״ז ח״ב סרכ״ח). כמה שמן שוקל יחסית לשיער וכיצד השתלשל המנהג לשקילה במטבעות של כסף ובזהב? (ראה בילקוט התספורת (סרברנסקי) עמ׳ סט-עב פירוט הדעות אודות מנהג זה).
יש להבהיר: במקור מנהג זה הינו לתת צדקה לזכות הילד ושיגדל תלמיד חכם וחייל אמתי של הרבי.

מכיוון ששגיאות מי יבין הננו פונים בזה לציבור היודע דברים נוספים להאיר ולהעיר ועל ידי זה לזכות את הקהילה כולה. על מנת שההארות וההערות יתקבלו ויוכנסו למדריך בהוצאה הבאה בעז״ה יש לצרף מראי מקומות מדויקים[18].

מקור המנהג (עם מראי מקומות)

העדות הראשונה הקיימת בידנו על המתנת ג׳ שנים מלאות עד גזיזת השערות והנחת הפאות, היא של הרדב״ז (שו״ת הרדב״ז ח״ב סרכ״ח) הכותב אודות מנהג זה. כ-85 שנה לאחר מכן כותב ר׳ חיים ויטאל (שער הכוונות, עניין הפסח, דרוש יב) שהאר״י ז״ל (שנולד כ- 60 שנה לאחרי הרדב״ז), עוד בהיותו במצרים, לקח את בנו לקבר הרשב״י במירון שם גילח את שערותיו והניח לו פאות. הוא אף מציין שמנהג זה היה ידוע כבר אז (להלן הלשון בשער הכוונות שם: אני ראיתי למורי ז״ל שהלך לשם פעם אחד ביום ל״ג לעומר ... וזה היה פעם הא׳ שבא ממצרים ... והה״ר יונתן שאגי״ש העיד לי שבשנה הא׳ קודם שהלכתי אני אצלו ללמוד עם מורי ז״ל שהוליך את בנו הקטן שם עם כל אנשי ביתו ושם גילחו את ראשו כמנהג הידוע ועשה שם יום משתה ושמחה״, וראה טעמי המנהגים עמ׳ רסט סקמ״ד). מנהג זה נעתק מאז לעשרות ספרי הלכה (כגון: ארץ חיים תצג, טעמי המנהגים רסח, שו״ת יחווה דעת ח״ה סל״ה, כף החיים או״ח תצג סקכ״ו, פרי עץ חיים שער ספירת העומר פ״ז, שדי חמד מערכת אסיפת דינים ארץ ישראל ס״י, שערי תשובה סתקל״א סק״ז ועוד).

כמה טעמים נתנו למנהג זה, מהם:

1. חינוך הילד לתורה ומצוות על ידי המצווה הראשונה שניתן ללמדו: הנחת פאות הראש (היום יום ד אייר. מכתב הרבי הריי״צ לרגל האפרופוניש. ראה גם: שו״ת פעולת צדיק ח״ג סרמ״ח, שערי תשובה או״ח סתקל״א סק״ז, שו״ת נחפה בכסף ח״ב (נקרא גם פרי מפרי) דף ז, כתר שם טוב (גאגין) הע׳ תר״צ ועוד. ראה בשו״ת תורה לשמה ששפ״ט שמתחילים את החינוך מפאות הראש מכיוון שהם עדות לישראל וסימן טוב להם, אך למנהגינו, מנהג חב״ד מתחילים לחנך למצוות עוד קודם לכן – ראה בחוברת על לידה, ברית ופדיון הבן אודות הנחת הכיפה על הראש כבר מאז הלידה וכן בחוברת זו. ארה גם בחקרי מנהגים (גוראריה) ח״ה או״ח ס״א. ברם ראה בלקו״ש ח״ז עמ׳ 350: ״שמחשבים התספורת לעניין חינוך בקודש .. והתחלת

[18] בנושאים תורניים נא לצרף מראי מקומות מדויקים. כתובת הדוא״ל למשלוח rad5774@gmail.com או alonzft@gmail.com

החינוך ... מכמה שנים ודורות (ו)בודאי שמתעוררת המשכה מלמעלה על המחונך". ראה גם בלקוטי תורה מהאר"י ז"ל פ' קדושים שכשמתגלח יכוון שאינו מוריד פאות הראש ובשו"ת פעולת צדיק ח"ג סרל"ו הלומד מזה שזהו מצווה להניח פאות הראש.

2. כותב ה"ילקוט שמעוני": "ונטעתם ... וערלתם ערלתו את פריו - מדבר בתינוק". אחד הפירושים של מאמר חז"ל זה הוא: ונטעתם – כשנולד התינוק, וערלתם עורלתו – אסור לגזוז את שערו שלוש שנים תמימות כמו שנוהגים בעץ פרי שאין אוכלים את פירותיו במשך ג' שני הערלה (חשוב לציין שמאמר זה שייך אף לגיל תחילת לימוד התורה של התינוק וראה התוועדויות ח"ז עמ' 339).

על פי חסידות הסיבה שלא נזכר מנהג זה בספרי הנגלה הקדמונים הוא מכיוון שבעת התספורת נמשכים אורות נעלים שלמעלה מסדר השתלשלות ולכן אינו שייך להשתלשלות נגלית (יגדיל תורה נ.י. חוברת ה (מב) עמ' רסג-ד).

מראי מקומות

א. אגרות קודש כ"ק אדמו"ר הריי"צ ח"ב עמ' תלח. ספר המנהגים עמ' 87.

ב. שבח הברית עמ' 121 ס"ג ובנסמן שם ובהערה 1. נטעי גבריאל תגלחת הילדים והולכתם לחדר פ"א ס"ב ובנסמן שם.
לגבי קיצור השערות בעת הצורך: יש שהקלו לקצר מעט את השערות במקום צער ממשי לילד (ראה נטעי גבריאל תגלחת הילדים והולכתם לחדר פ"ב ס"ג-ד שבמקום צער לא אסרו ובאם נכנס לעיני הילד ניתן לסדרם (ע"פ רוב) עם שאר שערות הראש ובאם לא הורו "רבני קשישאי" שאפשרי לקצרם. ראה מש"כ בפ"א ס"ב בשם הרב אייזיק שווי שאין לקצר ליופי).
למעשה: הרב דוורקין הורה שאפשרי לקצר אך יש קודם לנסות לקושרם מעל הראש = לעשות קוקו (ילקוט התספורת (סרברנסקי) עמ' עמ' סג הערה 2). באתר מכון הלכה חב"ד פסקו שאם נדבק משהו לשער ולא יורד במים מותר לגזוז רק מה שצריך ולא יותר, וה"ז ע"ד מש"כ הנטעי גבריאל.

ג. כיצד נחנך את ילדנו ח"א .עמ' 147. נטעי גבריאל תגלחת הילדים והולכתם לחדר פרק ד סעיפים א-ב.

ד. אגרות קודש ח"א עמ' ה. ח"ד עמ' לט, שיג. ליקוטי שיחות חלק כב עמוד 329. חלק לב עמ' 246.

ה. **לגבי מנהג חב"ד בלבישת הציצית החל מגיל 3:** היום יום ד אייר. אגרות קודש חלק יג עמוד שנה. ספר המנהגים עמוד 87. כן כותב הרבי גם בנוסח המכתב ששולח הרבי לרגל התספורת בשם הרבי הריי"צ (ראה יגדיל תורה נ.י. שנה ו גליון מח עמ' רסג ואילך), ראה גם ספר השיחות תשמ"ח עמ' 308 הערה 27. ראה גם בחקרי הלכות – ציצית הלכה למעשה (גוראריה) פ"א סט"ז ובנסמן שם ובמענה הרבי בסוף הע' 30 (ומש"כ שם בסי"ח שמתחילים כשיעור מגיל 6, צ"ע מה חידש הרבי שהרי החידוש הוא להדר בזה כבר מגיל 3 כנ"ל ולא שיהיה כשיעור כפי שלומד שם).
ברם אפשרי **להקדים זאת ולהלביש לילד קודם מלאות לו ג' שנים** עקב צוואתו הכללית של הרבי הרש"ב בה הורה אשר מאז שהילד מתחיל ללכת עליו ללבוש טלית קטן (אשכבתא דרבי עמוד 137 ראה גם תולדות לוי יצחק ח"ב עמ' 339. ראה עוד מש"כ בקונט' חנוך לנער לרב אברהם חיים נאה סימן א סעיף ז. (ראה מש"כ בנטעי גבריאל תגלחת הילדים והולכתם לחדר פרק טו הערה ג). וראה התוועדויות תשמ"ב ח"ב עמ' 708 "שמגיל שלוש שנים ההידור בזה הוא דבר **המוכרח**, אבל מובן שגם לפני זה כדאי להדר".
לגבי ברכת שהחינו: ראה בשו"ע או"ח סי' כ"ב ס"א ובמג"א ס"ק א' שטעם ברכת שהחיינו על ציצית הוא משום הבגד ולא משום המצוה ועל כן אין לקטן לברך כלל על המצווה. ראה את דברי אדמו"ר הריי"צ באור לכ"ו שבט תרצ"א- נדפס בקובץ "עטרת זקנים" פ"ג ובספר השיחות – ה'תשמ"ח ח"ב ע' 407. ראה גם הנסמן בחקרי הלכות – ציצית הלכה למעשה (גוראריה) פ"י ס"ב ובנסמן שם.

ו. התוועדויות תשמ"ב ח"ד עמ' 2190. התוועדויות תשמ"ח ח"ב עמ' 461. שולחן מנחם חלק ג סימן שנט וראה שם פרטים נוספים לגבי מנהגי יום ההולדת.

ז. היום יום ד אייר וראה התוועדויות תשמ"ב ח"ב עמ' 708 "שמגיל שלוש שנים ההידור בזה הוא דבר **המוכרח**, אבל מובן שגם לפני זה כדאי להדר".

ח. היום יום ד אייר וראה התוועדויות תשמ"ב ח"ב עמ' 708 "שמגיל שלוש שנים ההידור בזה הוא דבר **המוכרח**, אבל מובן שגם לפני זה כדאי להדר".
סדר לימוד ברכת המזון: יש להתחיל ללמד את הילד את ברכת המזון לאט לאט ולא בבת אחת הכל: שולחן ערוך אדה"ז או"ח חלק א סימן קפז סוף סעיף ד, וכן נוהגים. ראה בשולחן ערוך הקצר ח"ב פרק מט סעיף יד ובנסמן שם.
מה שכתוב בהתוועדויות תשנ"ב ח"א עמ' 59 בהערות אודות כך שיש להתחיל לברך במילים "בריך רחמנא" וכו', הנה שם מדובר קודם דמתחיל להרגיל את הילד בברכת המזון, אך אם מתחיל להרגילו, למנהגנו מגיל 3 שנים ועוד קודם לזה, יש להתחיל לומר עמו בקיצור כנ"ל.

ט. אג"ק ח"ט עמ' קפא, ח"ג עמ' שצז, שערי הלכה ומנהג ח"ב עמ' ש. התוועדויות תשמ"ח ח"ג עמ' 373. ראה בקונטרס חנוך לנער (הרב אברהם חיים נאה) סימן א סעיף ח. המנהג של לבישת הכיפה החל מהלידה נתבאר באריכות רבה בחקרי מנהגים (גוראריה) מהדורה חדשה, חלק ה' או"ח ס"א.

י. ראה הנסמן בנטעי גבריאל תגלחת הילדים והולכתם לחדר פט״ז ס״ח, כיצד נחנך את ילדינו ח״א עמ׳ 209, אסיף דינים ומנהגים (והבה) פרק ו סעיפים ט-יא. ראה גם התוועדויות תשמ״ב ח״ב עמ׳ 708, אגרות קודש ח״ט עמ׳ קפא.

יא. **לגבי מנהג חב״ד בלבישת הציצית החל מגיל 3:** היום יום ד אייר. אגרות קודש חלק יג עמוד שנה. ספר המנהגים עמוד 87. כן כותב הרבי גם בנוסח המכתב ששולח הרבי לרגל התספורת בשם הרבי הריי״צ (ראה יגדיל תורה נ.י. שנה ו גליון מח עמ׳ רסג ואילך), ראה גם ספר השיחות תשמ״ח עמ׳ 308 הערה 27. ראה גם בחקרי הלכות – ציצית הלכה למעשה (גוראריה) פ״א סט״ז ובנסמן שם ובמענה הרבי בסוף הע׳ 30 (ומש״כ שם בסי״ח שמתחילים כשיעור מגיל 6, צ״ע מה חידש הרבי שהרי החידוש הוא להדר בזה כבר מגיל 3 כנ״ל ולא שיהיה כשיעור כפי שלומד שם).

ברם אפשרי **להקדים זאת ולהלביש לילד קודם מלאות לו ג׳ שנים** עקב צוואתו הכללית של הרבי הרש״ב בה הורה אשר מאז שהילד מתחיל ללכת עליו ללבוש טלית קטן (אשכבתא דרבי עמוד 137 ראה גם תולדות לוי יצחק ח״ב עמ׳ 339. ראה עוד מש״כ בקונט׳ חנוך לנער לרב אברהם חיים נאה סימן א סעיף ז. (ראה מש״כ בנטעי גבריאל תגלחת הילדים והולכתם לחדר פרק טו הערה ג). וראה התוועדויות תשמ״ב ח״ב עמ׳ 708 ״שמגיל שלוש שנים ההידור בזה הוא דבר **המוכרח**, אבל מובן שגם לפני זה כדאי להדר״.

לגבי ברכת שהחינו: ראה בשו״ע או״ח סי׳ כ״ב ס״א ובמג״א ס״ק א׳ שטעם ברכת שהחיינו על ציצית הוא משום הבגד ולא משום המצוה ועל כן אין לקטן לברך כלל על המצווה. ראה את דברי אדמו״ר הריי״צ באור לכ״ו שבט תרצ״א- נדפס בקובץ ׳עטרת זקנים׳ פ״ג ובספר השיחות – ה׳תשמ״ח ח״ב ע׳ 407. ראה גם הנסמן בחקרי הלכות – ציצית הלכה למעשה (גוראריה) פ״י ס״ב ובנסמן שם.

יב. **לגבי שיעור ציצית לקטן**:

ישנם 2 פרמטרים:

1. גיל החינוך: אדה״ז כותב בשו״ע סי״ז ס״ד: ״אבל מ״מ אביו חייב להטיל ציצית לכל בגד שיש לו ד׳ כנפות שהבן מתלבש בו כיון שכבר הגיע לחינוך״. גיל חינוך לציצית כותב אדה״ז בסי׳ טז ס״א שהינו מבן 9 ומעלה, ברם בסידור (דיני ציצית) פוסק אדה״ז שזהו מבן 6 ומעלה (ראה בשיעורי תורה עמ׳ רסד סקע״ב). הרבי, הרבי הריי״צ והרבי הרש״ב הורו להקדים את גיל החינוך בציצית לגיל 3 שנים (ראה לעיל באריכות).
2. גודל הציצית לצורך חיוב ברכה על פי אדה״ז:

אדה״ז כותב בשו״ע סי״ז ס״ד: ״אבל מ״מ אביו חייב להטיל ציצית לכל בגד שיש לו ד׳ כנפות שהבן מתלבש בו כיון שכבר הגיע לחינוך״, אם כן יוצא שבגד אשר ילד בגיל חינוך מתעטף בו שיעורו הינו רק העובדה ״שהבן מתלבש בו״. גדר זה של לבוש, נתבאר בסי׳ טז ס״א (לגבי ילד בגיל חינוך, גיל 9) שהבגד צריך להקיפו ראשו ורובו. לפועל פוסק אדה״ז הסידור שמידת הציצית לגדול (מגיל 13 שנים) הינו אמה על אמתיים וללא בית צוואר (זאת מכיוון ש״שהוא נקב שיש בה חיסרון ואינו עולה למידת שיעור טלית).

ממשיך אדה״ז ופוסק שבגיל חינוך – גיל 6, ניתן להקל ולהלביש את הילד בציצית שהינה רק אמה על אמה (ובפשטות ללא בית צוואר).

עקב כך שהרבי, הרבי הריי״צ והרבי הרש״ב הקדימו את גיל החינוך בציצית לגיל 3 וללא שפירטו את מידת הציצית, נראה להקל לילד בגיל זה, שגופו קטן הרבה יותר מילד בגיל 6, ולהתיר לו לכתחילה כפי הנפסק בשו״ע אדה״ז: ״אם הוא מתכסה בה ראשו ורובו אורך גופו ורוב רוחבו״.

ראה בכ״ז בפרי מגדים במשבצות זהב סט״ז, משנה ברורה סק״ט, שו״ע עם מאסף לכל המחנות סט״ז סק״ה בתחילתו. ראה גם בציצית הלכה למעשה עמ׳ מ בכוכבית אודות לשון אדה״ז שם. לגבי הברכה ראה באסיף דינים ומנהגים (והבה) פ״ז הערה ח. ראה גם בשו״ע הקצר פ״ח סעיף יו״ד ובהערות 7-26. ראה באריכות בחקרי הלכות – ציצית הלכה למעשה (גוראריה) פ״א סי״ח בהערה 6-35.

יש שהתירו **בדיעבד ובדוחק** לקטן לברך אף במידה הקטנה מהמידה הנ״ל (בעל שבט הלוי בשו״ת שלו ח״ג ס״ו, הגרשז״א, אבן ישראל (לרב ישראל יעקב פישר, ראב״ד העדה החרדית) ברם לפועל אין עושים כן מכיוון שלמנהגינו בחינוך הכל חייב להיות לפי כל ההידורים ובשונה ממש״כ הנ״ל – ראה לקו״ש בלה״ק ח״א שיחת וישב-חנוכה אות ט: ״נראה, איפוא, מכאן הוראה כי בכל הנוגע לענין של קדושה – יש לעשותו מיד בתחילת ועם ראשית החינוך, בתכלית השלימות ובתכלית ההידור״).

ראה גם באגרות משה יו״ד ח״ג סנ״ב אות ב שמקל **בדיעבד** בקטנים אך נשאר בצ״ע לגבי אלו שהגיעו לחינוך (לדעתו מגיל 9. ראה גם בהליכות שלמה – תפילה פ״ג ס״ד הערה ח) ברם כנ״ל שרבותינו נשיאינו הקדימו גיל החינוך בציצית לגיל 3 ואם כן תמיהתו בעינה עומדת שמקל עקב כך שלא הגיעו לחינוך וזאת מעבר לשיחה הנ״ל שהכל צ״ל בתכלית ההידור.

להעיר מהמובא בשו״ע הקצר שם סעיף י״א שעל פי הקבלה הטלית קטן צריך לכסות מלפנים את כל החזה (עד העצם) ומאחור את כל הגב. ראה גם בסידור רבינו הגדול בדיני ציצית).

יג. נטעי גבריאל תגלחת הילדים והולכתם לחדר פרק טז סעיף ב וראה הדין בשו״ע הקצר פרק ח סעיף יב ובנסמן שם ובשו״ע אדה״ז ס״ט סד. אסיף דינים ומנהגים (והבה) פ״ז הערה ח. ראה גם בחקרי הלכות – ציצית הלכה למעשה (גוראריה) פ״א הע׳ 30 הכותב שאין זה חובה ולפועל לא נהגו להקפיד על כך כבר מגיל 3 ראה שם את הטעם בזה (וצ״ע בטעמו. ראה לקו״ש בלה״ק ח״א שיחת וישב-חנוכה אות ט: ״נראה, איפוא, מכאן הוראה כי בכל הנוגע לענין של קדושה – יש לעשותו מיד בתחילת

ועם ראשית החינוך, בתכלית השלימות ובתכלית ההידור" וא"כ לכאורה יש להשתדל אשר יהיה ציצית מצמר כבר אצל ילד בגיל 3). ראה שם שאלו אשר אין מלבישים לילדיהם ציצית צמר "חב"ד" כבר מגיל 3 צריכים לסדר החורים כשיטת חב"ד, ועכ"פ כפי הנהוג בטלית גדול.

יד. ראה בשערי הלכה ומנהג ח"א עמ' מא שאין בכך קולות כלל. ראה גם בנטעי גבריאל תגלחת הילדים והולכתם לחדר פט"ז סעיף ד ובנסמן שם.

טו. שו"ע אדה"ז סי' י"א סכ"ד, פסקי הסידור הל' ציצית. ראה הנסמן בשו"ע הקצר פרק יו"ד ס"א, פי"א ס"ט-י. אסיף דינים ומנהגים (והבה) פ"ו סכ"ז.

טז. לקו"ש חל"ג עמ' 97, לילדים יש מקום להקל – ראה הליכות שלמה פ"ג סי"א שמותר להניח על הגוף.

יז. ראה התוועדויות תשמ"ב ח"ב עמ' 708 "שמגיל שלוש שנים ההידור בזה הוא דבר **המוכרח**, אבל מובן שגם לפני זה כדאי להדר". שיחת ש"פ ויחי תשנ"ב – שיחות קודש תשנ"ב ח"ב עמ' 509 שיש לומר על כל פנים בקיצור, ראה גם באסיף דינים ומנהגים (והבה) פ"ז הע' יא. אודות החיוב החל מגיל 3 ראה בהיום יום ד אייר.

יח. מידע בלבד.

יט. מידע בלבד.

כ. שבח הברית עמ' 121 ובסוף הערה 3. אגרות קודש חי"ד עמ' רכ ועמ' שיג. שערי הלכה ומנהג ח"ב עמ' שא. להעיר אודות אגרות קודש חי"א עמ' ה. ליקוטי שיחות ח"ז עמ' 350. מעניין לציין את הוראת הרבי המובא בנטעי גבריאל (תגלחת הילדים והולכתם לחדר פ"ג ס"ג הע' ה) ובנתיבים בשדה השליחות ח"ב עמ' 166 שמי שלא עשה תספורת ביום מלאות לו ג' שנים יכול להשלימה בהמשך.

כא. אגרות קודש חכ"ב עמ' שלו. שבח הברית עמ' 123 ס"ט.

כב. אגרות קודש חי"א עמ' ס, חלק ז עמ' עדר. התוועדויות חי"ד עמ' 67. ליקוטי שיחות חי"ד עמ' 378. אגרות קודש חלק כב עמוד שיא. לגבי כהן: נטעי גבריאל תגלחת הילדים והולכתם לחדר פ"ח ס"ה.

כג. ראה שבח הברית עמ' 124 ס"י ובנסמן שם (מה שכתב בהערה 19 שראה אשר הרבי גזז שערות בכוס של ברכה וכן יש בתמונות, הנה אין זה ראיה שהרי אולי יום הולדתם חל בחג עצמו ועל כן גזזו מיד בלילה שאחרי).

ראה באגרות קודש חלק כב עמ' קלב: "לשאלתו אודות זמן תספורת בנם שליט"א שיום הולדתו בערב פסח. אין כדאי לדחות לאחר זמן, כי אם לעשות התספורת בליל אור לי"ד או ביום ערב פסח", ברם יש לעין האם כן היא ההוראה לכתחילה או רק בסיטואציה שקשה לעשות ביום.

לגבי תספורת בלילה ע"פ הקבלה ולהלכה ראה: מנחת אלעזר ח"ג סס"ה. מעשה מלך עמ' 119 ובהערה 6. ראה בארוכה בבירורי מנהגים (פרידמן) סדר היום והלילה עמ' 220.

הסיבה לכך שיש לגמור להניח פאות עד השקיעה: נעוצה בעובדה שכל עניין התספורת הינו להניח פאות.

לגבי זמן מנחה גדולה: ראה אגרות קודש חי"ח עמ' תקס שהאריז"ל התיר אחרי מנחה, אך נשאר שם בצ"ע עקב המשנת חסידים. לפועל כתבתי כפי שפסק בשבח הברית שם.

לגבי סיום הנחת הפאות לפני השקיעה: ראה באגרות קודש חי"א עמ' ה ("הרי לפלא הדבר למה לעשות ככה, כיון שמנהג ישראל לעשות התספורת ביום מלאת שלש שנים ה"ז השעה טובה ומוצלחת, ומי יודע עד מה אם ביום אחר שרוצים לעשותו וועט מען צוטרעפין לעת רצון כזו"), חי"ד עמ' לט, שיג ("המשכת קדושה ותוספת קדושה בנשמת הילד ע"י הנחת פאות הראש וכו' ולמה יאחרו המשכה זו"). ראה גם בליקוטי שיחות חלק לב עמ' 246 (שההמשכה על נפש הילד נתפסת בעולם ע"י מעשה התספורת).

כד. ראה באפשערניש (ממש) עמ' 7 שהרבי אמר בעת חלוקת הדולרים אשר "אין כדאי להוריד את הכיפה לגמרי בעת התספורת".

כה. נטעי גבריאל תגלחת הילדים והולכתם לחדר פ"ז ס"א שכן הוא מנהג חב"ד.

כו. אגרות קודש כ"ק אדמו"ר הריי"צ ח"ב עמ' תלח. נטעי גבריאל תגלחת הילדים והולכתם לחדר פ"ה ס"ג.

לגבי עשיית הפרש בין שערות הראש ושערות הפאות: הרב ש"ז לבקיבקר מורה שיש לעשות הבדל בינהם ולמד זאת ממכתבו של הרבי לאדם שרצה לדחות את התספורת עקב חששו שבנו יתקרר בחורף עקב חוסר בשיער. הרבי הורה שאין לדחות את התספורת כלל "אבל לאידך גיסא אין כל הכרח לתספורת מדוייקת ויכול להניח שערות גדולות לפי"ע [=לפי ערך] ובלבד שיהי' ניכר הענין דהנחת הפיאות" (אגרות קודש חלק יד עמוד שיג). מכיוון שהרבי הורה להניח הפרש בין שערות הראש לפאות משמע שיש לעשות כן הין אצל ילדים בגיל 3 והן אצל מבוגרים (ראה נתיבים בשדה השליחות ח"ב עמוד 166 סעיף ה ובהערה 6 שדוחה סברה זו).

ברם לא הבנתי מהי הוכחתו: כל העניין של הנחת פאות הראש ביום מלאות ג' שנים אינו אלא להדגיש את הנחת פאות הראש (אגרות קודש כ"ק אדמו"ר הריי"צ ח"ב עמ' תלח. ספר המנהגים עמ' 87), על כן אי אפשר להשאיר את כל השיער גדול, לפי ערך, מכיוון שאין ברור אשר יש לילד פאות, אך אם האב היה משאיר פאות במידה 3 (דהיינו 9 מ"מ, לצורך העניין) לא היה צריך לעשות כל הבדל שהרי ישנם פאות ובצורה ברורה מכיוון שהוריד את כל שערות הראש ולא הוריד את שערות הפאות עד הסוף (מצוות "לא תקיפו" – ראה בארוכה בלהסתפר כהלכה פ"א). מפאת הסברה הנ"ל לא ציינתי הוראה זו בפנים.

לגבי השארת פאות ארוכות מכל שטח פאות הראש: ראה להסתפר כהלכה פרק ח באריכות שאין מנהגינו בזה למרות ציורו של רבינו הגדול.

כז. מעשה מלך (הוצאת תשע״ג) עמ׳ 120. כמה מנהגים מצינו בדבר, מהם: (1)ממקום הנחת התפילין (ראה בילקוט התספורת (סרברנסקי) עמ׳ סח ובמקורות החב״דיים שם ושכן נהג הרב איצ׳ה דער מתמיד). (2) קרוב למקום הפאות, על מנת להניח פאות הראש (ראה בילקוט התספורת (סרברנסקי) עמ׳ סח-ט ובמקורות החב״דיים שם, ראה נטעי גבריאל תגלחת הילדים והולכתם לחדר פ״ה ס״א).

כח. שבח הברית עמ׳ 122 ובנסמן שם. שיחת יו״ד תמוז תשי״ב. אפשערניש (ממש) עמ׳ 7. כן נהוג בפועל בקרב אנ״ש – נטעי גבריאל תגלחת הילדים והולכתם לחדר פ״ז ס״ד. ראה גם בלקו״ש ח״ז עמ׳ 351 שתספורת הינה כדוגמת ראשית הגז של 24 מתנות כהונה. ברם עצ״ע האם יש עניין שאחרי הכהן יגזוז הלוי ורק לאחריו הישראל.

לפועל כתוב ״נהוג שמכבדים קודם כהנים בגזיזת השערות ורק אחר כך לוויים וישראלים״ – בהשוואה אחת.

לגבי המנהג לתת לרבי להתחיל: ליקוטי דיבורים ח״ג ליקוט כה אות יז, ספר השיחות ת״ש עמ׳ 10, שבח הברית עמ׳ 122 הערה 8.

כט. יש מחלוקת בזה, ראה פירוט הדעות בילקוט התספורת (סרברנסקי) עמודים סה-ו. **לפועל** מכריע שם שהאשה יכולה לספר את בנה ובפרט שלמנהגנו, מנהג חב״ד, אין עושים את ההכנסה לחדר באותו היום של התספורת. וכן מכריע גם בנטעי גבריאל תגלחת הילדים והולכתם לחדר פ״ז ס״ה.

ל. התוועדויות תשי״ד עמ׳ 67. אפשערניש (ממש) עמ׳ 8.

לא. ראה בשבח הברית עמ׳ 123 ס״ח ובנסמן שם. אפשערניש (ממש) עמ׳ 7-6.

לב. **לגבי גניזת השערות** – ראה פירוט הדעות בזה ושכן נוהגין בילקוט התספורת (סרברנסקי) עמ׳ סט ובנסמן שם. ראה גם בנטעי גבריאל תגלחת הילדים והולכתם לחדר פרק י״ד הערה א.

לגבי שריפת השיער - ראה שמועות וסיפורים ח״א עמוד 325 מהרבי הרש״ב שיש להמנע מלעשות מסחר בשערות ואין לשורפן כלל מכיוון שזה מזיק לאדם היות וזה חלק מן הגוף. הרוצה לשורפן יכול להוסיף בהן משהו כמו שעושים בציפורניים. ראה נטעי גבריאל תגלחת הילדים והולכתם לחדר פרק יד הערה ג.

לגבי שמירת השערות: הרב לוי ביסטריצקי ע״ה אמר שישנו מנהג לשמור את השערות לאחר התספורת ובעת חולי של הילד להניחם ליד מיטתו על מנת להזכיר זכויותיו (מפי הרב יוסף יצחק זלמנוב).

לג. **לגבי תספורת לנולד בבין השמשות:** ראה נטעי גבריאל תגלחת הילדים והולכתם לחדר פ״א ס״ג. ומה שכתב שם ״הרוצה לספרו באותו יום יכול לעשות כן״ הנה טעמו הוא משום ״דהווי ספר במנהג ישראל (ו)יש להקל״ (שם בהערה). ברם ממכתבו הרבי אודות התספורת הראשונה בר״ח (אגרות קודש ח״ח עמ׳ קצא) משמע שבכל ספק יש מעלה ביום שאחרי ולא ביום מלאות לו ג׳ ממש, כי ״מ״מ מידי ספק לא יצא״ (כמפורש בנטעי גבריאל תגלחת הילדים והולכתם לחדר הערה ו. אך בעת הצורך לענ״ד יש לחלק בין המכתב המדבר על ר״ח שיש להחמיר בו משום חשש סכנה בעוד כאן אין חשש כזה אלא רק מנהג ישראל).

לד. יש עוד להורות לספר את הילד דווקא ביום שלאחרי מלאות לו ג׳ שנים ממכתב הרבי הריי״צ (אגרות קודש כ״ק אדמו״ר הריי״צ ח״ב עמ׳ תלח) וז״ל: ״ בדבר בנו ... שי׳ מנהג ישראל הוא שלא לגלח את התינוק ושלא ליגע בשערות ראשו עד **מלאות** לו שלש שנים לאריכות ימים ושנים״ ולכאורה אם ישנו ספק האם מלאו לו ג׳ שנים מלאות או שלא, יש להמתין עד שיתמלא וודאי.

כעין זה כתב בספר ישראל והזמנים ח״א עמ׳ נט וז״ל: ״**ובענין תינוק שנולד בבין השמשות** אי עושין התגלחת ביום העבר או ביום הבא **הדבר תלוי אי יש קפידא שלא לגלחו קודם מלאות לו ג׳ שנים** דבשו״ת ערוגה״ב או״ח סי׳ ר״י וכן בשו״ת מאור יהושע (סי׳ ב׳ בתינוק שנולד בר״ח שיגלחנו ביום המחרת) פשיטא לי שאין להקדים, א״כ **ממילא בנולד בבין השמשות שיגלחנו ביום המחרת**, שוב שמעתי מהרב מנשה פיליפף נ״ו שכן הורה רבינו״ עכ״ל ראה שם בארוכה.

לפועל כתוב בפנים: ״הנולד בבין השמשות יש לספרו ביום שלאחרי מלאות לו ג׳ שנים״ ומי שקשה לו עליו לשאול רב האם ניתן להתיר לו.

לגבי זמנו של בין השמשות: זמן זה הינו בערך 15 דקות, לעיתים יותר ולעיתים פחות, ראה באריכות בקיצור דיני נש״ק (דובאוו) עמ׳ כח ואילך ובנסמן שם.

לגבי ציצית: מנהג חב״ד להלביש טלית קטן החל מיום מלאות לילד ג׳ שנים – היום יום ד אייר. אגרות קודש חלק יג עמוד שנה. ספר המנהגים עמוד 87. כן כותב הרבי גם בנוסח המכתב ששולח הרבי לרגל התספורת בשם הרבי הריי״צ (ראה יגדיל תורה נ.י. שנה ו גליון מח עמ׳ רסג ואילך). ברם אפשרי להקדים זאת עקב צוואתו הכללית של הרבי הרש״ב הורה אשר מאז שהילד מתחיל ללכת ילבש טלית קטן - אשכבתא דרבי עמוד 137, ראה גם בקונטרס חנוך לנער (לרב אברהם חיים נאה) סימן א סעיף ז. (מש״כ בנטעי גבריאל תגלחת הילדים והולכתם לחדר פרק טו הערה ג מהתוועדויות חלק ב הנה לא מצאתי זאת כלל בספר הנ״ל).

לפועל כתבתי בפנים שיש להלביש לילד את הטלית קטן כבר ביום הקודם (כנ״ל) בעוד את התספורת דוחים. הסיבה לכך נעוצה בספק של יום הלידה ולכן יש להחמיר בשניהם.

לה. ליקוטי שיחות חי״ד עמ׳ 378 וראה עמ׳ 166 וכן הוא בפשטות לגבי כל שבת וחג. ראה שבח הברית עמ׳ 126. ע״פ שערי הלכה ומנהג ח״ב עמ׳ ש״ב.

לו. אגרות קודש חי״ח עמ׳ קצא. נטעי גבריאל תגלחת הילדים והולכתם לחדר פרק י״א סעיף א הערה א. ובסעיף ב.

לז. נטעי גבריאל תגלחת הילדים והולכתם לחדר פרק י״א סעיף ג ובהערה ז.
לח. ליקוטי שיחות חי״ד עמ׳ 378 וראה עמ׳ 166 וכן הוא בפשטות לגבי כל שבת וחג. ראה שבח הברית עמ׳ 126. ע״פ שערי הלכה ומנהג ח״ב עמ׳ ש״ב.
יש להעיר שלמחרת יש צום ועל כן אפשרי לעשות את התספורת גם בלילה – ראה לעיל סעיף טו.

לט. ליקוטי שיחות חי״ד עמ׳ 378 וראה עמ׳ 166 וכן הוא בפשטות לגבי כל שבת וחג. ראה שבח הברית עמ׳ 126. ע״פ שערי הלכה ומנהג ח״ב עמ׳ ש״ב.
שבח הברית עמוד 127 ס״ג ובהערה 3. ראה שם בשם הרי״ל גרונר שכן הורה הרבי ושכן הורה הרב דוורקין (להעיר מדעת הרב יקותיאל פרקש (התקשרות 787) שאין להסתפר ודוחק את מכתבו של הרבי לגבי חול המועד פסח (אג״ק ח״ח עמ׳ רפט), ברם לאחר הערת המערכת לא צויין אם חזר בו מדבריו).
מ. ליקוטי שיחות חי״ד עמ׳ 378 וראה עמ׳ 166 וכן הוא בפשטות לגבי כל שבת וחג. ראה שבח הברית עמ׳ 126. ע״פ שערי הלכה ומנהג ח״ב עמ׳ ש״ב.
מא. נטעי גבריאל תגלחת הילדים והולכתם לחדר פ״י סעיפים ד-ה.
מב. אגרות קודש חלק ח עמוד רפט. ראה גם: שבח הברית 128 וראה שם הערה 4, ליקוטי שיחות ח״ז 349, אגרות קודש ח״ז עמ׳ רל, שערי הלכה ומנהג ח״ב עמ׳ קסו, ראה עוד בנטעי גבריאל תגלחת הילדים והולכתם לחדר פי״ב ס״ב הערות -ח.
מג. אגרות קודש ח״ב עמ׳ תמא. שבח הברית עמ׳ 128 ובהערה 6 אשר כשחל שבועות במוצאי שבת, הרבי הסתפר ביום שישי ד׳ סיוון.

לגבי תספורת לנולד בתאריך יט אייר (לד לעומר):

כותב הרבי באג״ק (שם): ״במה שכתב על דבר תספורת בנם יוסף יצחק שליט״א – יעשוה בערב חג השבועות זמן מתן תורה ויגדלוהו לתורה חופה ומעשים טובים מתוך הרחבה״. מכיוון שאין מקדימים כלל את התספורת ואפילו ביום אחד, כנ״ל בפנים (ראה אגרות קודש חי״ד עמ׳ רכ ועמ׳ שיג. שערי הלכה ומנהג ח״ב עמ׳ שא. להעיר אודות אגרות קודש חי״א עמ׳ ה. ליקוטי שיחות ח״ז עמ׳ 350) כן הורו רבני חב״ד רבים (הרב חי״א לנדא, הרב מ. קרנוויץ, שבח הברית ועוד.
להעיר אודות המסופר שהרבי הורה להקדים את התספורת ביום אחד בקביעות הנ״ל (לא הבאתי זאת להלכה מכיוון שכל הרבנים אליהם פניתי לא שינו את דעתם והסבירו זאת כמקרים מיוחדים, כמקרים שקרו בשנות היו״דים בהם הרבי הורה כך ועוד):

1. כתב לי הרב שבתאי יונה שיחי׳ פרידמן: ״לאחר סיפור שסופר מפי השמועה, שאלתי את הרב הרטמן וזה מה שכתב לי: בני שיחי׳ נולד ביט באייר. שאלתי בפתק את הרבי מתי לעשות התספורת שלו, האם להמתין עד ערב שבועות או להקדים ללג בעומר? התשובה הייתה טלפונית (או לאפרים וולף או לסגל בעפולה) בערך כך: ״**בנידון דידן אין זה נקרא מקדים, ויעשה בלג בעומר במירון**״. כאמור לא שאלתי על מירון אלא על התאריך בלבד״.
2. בשנת תשט״ו, הרה״ח ר׳ שלום דובער פאפאק (שהתגורר בשנים ההן בפיטסבורג) שאל את הרבי בנוגע לבנו, שנולד בי״ט אייר, ונענה שיש לערוך את האפשערעניש בל״ג בעומר. הוא אכן נהג כך, ולאחר שכתב על כך לרבי, נענה במכתב ברכה עם נוסח בלתי – רגיל. הבן, הר׳ יהודה לייב פופאק, גר בעירנו צפת ובדקתי עמו את הסיפור.
מפי השמועה מסופר על עוד פעם שכן הורה הרבי (פורסם בחב״ד אינפו ומובא פה כלשונו):
3. באותה שנה (תשט״ו) בנו של הרה״ח ר׳ שלום לברטוב, שנולד בכ״ז ניסן, ערך את האפשערעניש בל״ג בעומר, ב׳בית חיינו׳, לאחר שכיבד את הרבי ב׳ראשית הגז׳, זכה שהרבי יאמר שיחה מיוחדת לכבוד המאורע. לאחר שהסתיימה התספורת, והרבי פנה לחדרו, הגיע הרה״ח ר׳ יעקב יהודה העכט, עם בנו שנולד בי״ט אייר, כדי לערוך את האפשערעניש בל״ג בעומר. הרבי ביקש שיחזרו על השיחה עבור הרב העכט. לאחר מכן נכנס הרב העכט עם אשתו ובנו לחדר היחידות של הרבי והרבי גזז את שערותיו. את הפרטים הנ״ל שמענו מהרבנית העכט שתחי׳, שזוכרת היטב את כל פרטי אותה יחידות.

להעיר שהעדות הנ״ל של הרב הרטמן **אינו כפי המודפס** בספר כיצד נחנך את ילדינו (הרטמן) עמ׳ 161 (ונעתק באסיף דינים ומנהגים): ״מי שנולד בל״ד לעומר (יט אייר) יכולים הוריו לנסוע עמו בל״ג בעומר למירון. שם יספרוהו מיד **לאחר צאת הכוכבים** אור לל״ד בעומר (הוראת הרבי)״ ונוסח זה צריך עיון רב.

מד. אגרות קודש חלק יח עמ׳ שסא. שערי הלכה ומנהג חלק ב עמוד שג ובחלק ה עמ׳ קעד. ראה שבח הברית עמ׳ 129 הערה 8-7. נטעי גבריאל תגלחת הילדים והולכתם לחדר פרק י״ג ס״א ובהערה א, בסעיף ב לגבי תספורת אחר חצות ובסעיף ג לגבי ערב שבת.
מה. ע״פ רמ״א סי׳ נ״ה ס״י. מעניין לציין שמפי השמועה הרבי הורה ביחידות לנהוג מנהגי יום הולדת בשני האדרים. כמו כן דין זה שונה מיום השנה על הפטירה שאז למנהגנו עושים זאת באדר א׳ (ויש מחמירים לנהוג מנהגי יארצייט גם באדר ב׳. ראה שו״ע או״ח סי׳ תקס״ח ס״ז).
מו. ראה בנטעי גבריאל תגלחת הילדים והולכתם לחדר פ״י ס״ז ב׳ דעות בדבר זה. מכיוון שאין מנהגינו לדחות התספורת כלל יש לומר שלשיטת חב״ד יש לעשות את התספורת ביום הצום גופא. ויש להוסיף שיום הצום הינו יום מיוחד ועת רצון.
מז. **לגבי תספורת בלילה:** ראה לעיל. ראה גם ראה שבח הברית עמ׳ 124 ס״י ובנסמן שם (מה שכתב בהערה 19 שראה אשר הרבי גזז שערות בכוס של ברכה וכן יש בתמונות, הנה אין זה ראיה שהרי אולי יום הולדתם חל בחג עצמו ועל כן גזזו מיד בלילה שאחרי). ראה באגרות קודש חלק כב עמ׳ קלב: ״לשאלתו אודות זמן תספורת בנם שליט״א שיום הולדתו בערב פסח. אין

כדאי לדחות לאחר זמן, כי אם לעשות התספורת בליל אור לי״ד או ביום ערב פסח״, ברם יש לעין האם כן היא ההוראה לכתחילה או רק בסיטואציה שקשה לעשות ביום. ע״פ הקבלה ולהלכה ראה: מנחת אלעזר ח״ג סס״ה. מעשה מלך עמ׳ 119 ובהערה 6. ראה בארוכה בבירורי מנהגים (פרידמן) סדר היום והלילה עמ׳ 220.

לגבי ערבית בצאת הצום: יש בעיה לאכול לפני ערבית, לכן יש להתפלל ערבית לפני שאוכלים, אך אם אין אפשרות להתפלל קודם מותר לטעום מעט ולשתות לפני ערבית, ראה שולחן ערוך או״ח סימן רלה סעיף ב ובמשנ״ב שם.